

КАФЕДРА СКРИПКИ

Історія виконавства на спеціальних інструментах

Освітній ступінь	бакалавр	<table border="1"><tr><td>Курс</td><td>1</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>1-2</td></tr></table>	Курс	1	Семестр	1-2						
Курс	1											
Семестр	1-2											
Спеціальність	025 Музичне мистецтво											
Освітньо-професійна програма	Скрипка, оркестрові струнні інструменти: Альт											
Статус	<u>обов'язкова</u> / вибіркова	<table border="1"><tr><td>ECTS</td><td>4,5</td></tr><tr><td>Годин</td><td>135</td></tr><tr><td>Лекції</td><td>34</td></tr><tr><td>Семінари</td><td>34</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>67</td></tr></table>	ECTS	4,5	Годин	135	Лекції	34	Семінари	34	Самостійна робота	67
ECTS	4,5											
Годин	135											
Лекції	34											
Семінари	34											
Самостійна робота	67											
Семестровий контроль	екзамен/ <u>залік</u>											

Інформація про викладача

ПІБ	Баженов Анатолій Іванович , Народний артист України, професор кафедри скрипки Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського.
Профіль викладача	https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0001-7055-3565
e-mail	a_bazhenov@hotmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сприяти повноцінному та багатогранному формуванню музиканта-виконавця та педагога, здатного здійснювати загальне та спеціальне виховання творчої молоді. Осмислення історії розвитку скрипкового та альтового виконавства різних епох і стилів сприятиме професійному зростанню студентів як майбутніх виконавців, так і викладачів.

Завдання навчальної дисципліни – засвоїти:

- історію формування та удосконалення скрипкового інструментарію, розвиток прийомів виконання та засобів виразності;
- творчість видатних діячів скрипкового та альтового мистецтва – виконавців, композиторів, педагогів;
- стильові напрямки виконавства та особливості національних шкіл;
- найкращі твори класичного та сучасного репертуару.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- історію виникнення смичкових інструментів, їх формування та еволюцію
- специфіку народного музикування та становлення професійного мистецтва;
- творчість видатних скрипалів та альтистів, композиторів, педагогів епохи бароко, класицизму, романтизму, імпресіонізму, експресіонізму, інших напрямів і стилів сучасного мистецтва.

- найкращі твори для скрипки та альтя, історію їх виникнення та інтерпретацію.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- професійно володіти мистецтвом гри на скрипці та альті;
- пропагувати видатні досягнення світової музичної культури;
- аналізувати твори скрипкового та альтового репертуару з позиції історичного розвитку смичкового мистецтва;
- здійснювати педагогічну діяльність на високому інтелектуальному рівні, сформованому на базі опанування навчальною дисципліною.

Перелік тем

Тема 1. Народне походження інструментів скрипкової родини та їх удосконалення у творчості майстрів брешанської, кремонської та інших інструментальних шкіл. Еволюція смичка. Реформа Турта. Віольне (гамбове) сімейство, баритон, віоль д'амур. Відмінності в конструкції та різні виразні засоби віоли і скрипки. Взаємозв'язки віольної та скрипкової культур у 16–18 ст.

Тема 2. Провідна роль смичкових інструментів в італійській музиці 17–18 століть. Формування інструментальних жанрів в межах смичкової музики: сольні та тріо-сонати, concerto grosso, концерт. «Церковний» і «камерний» стилі інструментальної музики. Вплив оперного мистецтва, вокальна трактовка скрипки. Видатні італійські композитори та скрипалі: Дж.Габріелі, К.Монтеверді, А.Скарлатті, Б.Маріні, К.Фаріна, М.Уччеліні, Дж.Віталі, Дж.Бассані, Дж.Тореллі.

Тема 3. Арканджело Кореллі – глава Римської скрипкової школи. Особливості виконавського стилю, композиторський доробок, педагогічна діяльність. «Фолія», оригінал і редакції. Роль А.Кореллі в формуванні жанру сонати. Учні А.Кореллі: Ф.Джемініані, П.Локателлі, Дж.Соміс.

Тема 4. Антоніо Вівальді – композитор, скрипаль, педагог. Удосконалення концертного жанру у творчості Вівальді: опери, «симфонії», концерти, сонати. Вплив творчості А.Вівальді на композиторський доробок Й.С.Баха.

Тема 5. Франческо Джемініані – скрипаль, виконавець, педагог. Естетичні принципи. Новітні засоби виконавської техніки та виразності. Аналіз скрипкової творчості.

Семинар. Головні засади виконавської та педагогічної італійської скрипкової школи епохи бароко на основі аналізу смичкової творчості А. Кореллі, А. Вівальді та Ф. Джемініані

Тема 6. П'єтро Локателлі. Новітні виконавські засоби у скрипкових творах – провісники романтичної віртуозності Н.Паганіні. Скрипкові твори: концерти, «капрічі», сонати. Розвиток елементів скрипкової техніки.

Тема 7. Джузеппе Тартіні. Особливості скрипкової творчості. Внесок в розвиток жанрів концерту і сонати. Прогресивні естетичні та педагогічні погляди. Узагальнення здобутків наукових трактатів. Семинар. Наукові здобутки Дж. Тартіні (на основі його вибраних трактатів та листів). Передвіщення віртуозної романтичної техніки у скрипкових каприсах П. Локателлі.

Тема 8. Зв'язок французького скрипкового мистецтва з танцювальним. Феномен скрипаля-танцмейстера. Скрипка в балеті Ж.-Б.Люлі. Особливості французьких сонат і концертів для скрипки. Видатні скрипалі Ж.-М.Леклер, П.Гавіньє. Розвиток класичного скрипкового концерту у творчості Дж.Б.Віотті.

Тема 9. Особливості використання скрипки в музичній культурі Німеччини. Вплив народного музикування: поліфонія, подвійні ноти, акорди, скордатура, штрихова техніка, використання високих регістрів. Видатні скрипалі-композитори Й.Вальтер, Й.Вестгоф. Вплив німецької гамбової сюїти на скрипкову літературу. Жанри сольної сонати і тріо-сонати. Скрипкові та альтові твори Г.Телемана. Скрипкова творчість Й.С.Баха: Сонати та партити для скрипки соло, скрипкові концерти. Видатні виконавці сонат і партит, огляд редакцій.

Тема 10. Специфіка розвитку інструментальних жанрів в Англії. Театральний спектакль з пісненими та інструментальними номерами. Народне музикування. Фідлери з смичковим басом. Формування жанрів вокальної балади та інструментального танцю контрданс. Церковна і світська музика. «Консрти» – інструментальні придворні ансамблі. Скрипалі-композитори: Томас Сімпсон, Уільям Лоу, Уільям Юнг. Провідний скрипаль Англії 17 століття Джон Баністер. Смичкова творчість Генрі Пьорсела (фантазії для скрипки, тріо-сонати). Вплив видатних музикантів зарубіжжя на розвиток англійської скрипкової музики (Фр.Джемініані, Дж. Б.Віотті та ін.).

Тема 11. Віденська класична школа. Становлення та розвиток музичних жанрів і форм: симфонія, концерт, камерна соната, струнний квартет, фортепіанне тріо, квартет, квінтет; сонатно-симфонічний цикл, сонатне алегро. Твори для смичкових інструментів Й.Гайдна. В.А.Моцарта, Л. ван Бетховена (квартети, сонати, концерти, п'єси).

Тема 12. Чеське смичкове мистецтво. Народні витоки чеського смичкового мистецтва. Особливості музикування. Скрипкові твори Г.Бібера. Я.Стамиц – глава Мангеймської школи та його сини Антонін і Карел Стаміци. Ф.Бенда, В.Піхль, Павел і Антонін Враницькі – видатні виконавці, композитори, педагоги.

Тема 13. Польське смичкове мистецтво 17–18 століть. «Польські скрипки» як один з продавних видів скрипкової родини. Скрипалі в польських капелах. Смичкові твори А.Яжембського, М.Мельчевського. Польські скрипалі 18–19 ст. Ф.Яневич, А.Дурановський.

Тема 14. Смичкове мистецтво східнослов'янського простору 17–18 ст. Розвиток українського смичкового музикування. Демократичні джерела та національні особливості. Твори для смичкових інструментів М.Березовського та Д.Бортнянського. Іван Хандошко – засновник української скрипкової культури. Своєрідність виконавської майстерності та композиторської творчості.

Семінар. Смичкове мистецтво слов'янських країн 17-18 століття (Чехія, Польща, Росія).

Тема 15. Школа Паризької консерваторії на початку 19 ст. «Скрипкова метода» П.Роде, П.Байо, Р.Крейцера (1802). Принципи скрипкової педагогіки. Твори П.Роде для скрипки та їх значення в сучасній скрипковій педагогіці (скрипкові капризи та концерти). П.Байо: виконавська, педагогічна та науково-методична діяльність. Р.Крейцер – аналіз композиторський доробку в жанрах скрипкових концертів та етюдів.

Семінар. Школа Паризької консерваторії: П. Гавіньє, П. Роде, П. Байо, Р. Крейцер.

Тема 16. Н.Паганіні – фундатор віртуозного романтизму. Органічна єдність композиторської творчості та виконавських принципів. Новітні засоби виразності та виконавські прийоми в капризах, концертах та інших творах. Послідовники Н.Паганіні: К. Сіворі, Й.Славік, У.Буль, Г.Ернст та ін.

Тема 17. Видатні композитори та скрипалі Німеччини Л.Шпор та Ф.Давид. Особливості романтизму Л.Шпора. Творча співпраця Ф.Давіда і Ф.Мендельсона (концерт для скрипки Мендельсона мі мінор). Педагогічна діяльність Шпора і Давіда.

Тема 18. Бельгійські скрипалі та композитори Ш.Беріо та А.В'етан. Особливості виконавського стилю та композиторської творчості. Композиторський доробок Ш.Беріо: скрипкові концерти, варіації, фантазії, скрипкові мініатюри. Музична спадщина А.В'етана: скрипкові концерти, фантазії, віртуозні п'єси, етюди для скрипки. Ю. Леонар – професор Брюсельської і паризької консерваторії. Учні Ю.Леонара – М.Марсік, А.Марто, С.Томпсон, В.Безекірський.

Тема 19. Видатні чеські скрипалі Ф.Піксіс та Й.Славік – «чеський Паганіні».

Тема 20. Видатні польські скрипалі та композитори К.Ліпінський, А.Контський, Г.Венявський. Діяльність К.Ліпінського у Львові, концерти у Києві. Останній представник віртуозного романтизму – Г.Венявський. Єдність композиторської та виконавської творчості.

Тема 21. Особливості розвитку скрипкового мистецтва першої половини 19 сторіччя. Аматорське та професійне виконавство. Видатні скрипалі. Скрипкові майстри.

Семінар. Видатні представники національних скрипкових шкіл XIX століття (Німеччина, Бельгія, Чехія, Польща).

Тема 22. Йозеф Іоахім – композитор, скрипаль, педагог. Реалістична спрямованість виконавства. Інтерпретація скрипкової класики.

Тема 23. Скрипкові твори Й.Брамса. Видатні виконавці сонат для скрипки і фортепіано та концерту для скрипки з оркестром Й.Брамса. Творчі зв'язки з Йозефом Іоахімом.

Тема 24. Пабло де Сарасате – видатний іспанський скрипаль-віртуоз. Своєрідність композиторської та виконавської творчості.

Тема 25. Ежен Ізаї – бельгійський скрипаль, композитор. Особливості композиторського та виконавського стилю. Цикл 6 сонат для скрипки соло. Педагогічна діяльність. Творчі зв'язки з композиторами Е.Шоссоном та Ц.Франком.

Тема 26. Видатні скрипалі другої половини 19 – початку 20 ст. Отакар Шевчик (діяльність у Київському музичному училищі), Франтішек Ондржичек, Ламбер Масар, П'єр Марсік, Йоне Хубай.

Семінар. Композиторська, виконавська та педагогічна діяльність скрипалів XIX століття. Творчі зв'язки та співпраця із композиторами-сучасниками (П. де Сарасате, Е. Ізаї, Й. Іоахім, О. Шевчик, Л. Масар, М. Марсік).

Тема 27. Кращі зразки скрипкової творчості зарубіжних композиторів 19 ст. Б.Сметани, А.Дворжака, К.Сен-Санса, Е.Лало, Ц.Франка, Е.Шоссона, Е.Гріга, М.Бруха, Р.Шумана та інших.

Тема 28. Г.Венявський. Л.Ауер і скрипкова культура. Прогресивні педагогічні погляди Ауера.

Тема 29. Педагогічна діяльність Ф.Лауба та Я.Гржималі. Скрипкові класи Київського музичного училища.

Семінар. Педагогічна діяльність Г. Венявського та Л. Ауера, Ф. Лауба та Я. Гржималі.

Тема 30. Смичкова творчість П.І.Чайковського. Музично-виконавський аналіз Концерту для скрипки з оркестром.

Тема 31. Огляд смичкової літератури кінця 19 – початку 20 століть.

Тема 32. Творчість Фріца Крейслера – нова епоха в історії смичкового виконавства. Творчий зв'язок з Ю.Конюсом, вплив на сучасних скрипалів.

Семінар. Епоха Ф.Крейслера у скрипковому виконавстві. Репертуар, новітні засоби виразності.

Тема 33. Видатні чеські скрипалі Ян Кубелик та Ярослав Коціан – учні Отакара Шевича.

Семінар. Виконавська діяльність Я. Коціана та Я. Кубеліка.

Тема 34. Румунський композитор, скрипаль, диригент, піаніст – Джордже Енеску. Своєрідність виконавства на композиторській творчості.

Тема 35. Польські скрипалі Станіслав Борцевич, Броніслав Губерман, Павло Коханський. П.Коханський – професор Київської консерваторії. Творче спілкування П.Коханського з К.Шимановським.

Семінар. Характеристика виконавського стилю польських скрипалів: Станіслава Борцевич, Броніслава Губерман та Павла Коханського.

Тема 36. Видатні скрипалі Франції Люсьєн Капе та Жак Тібо. «Вища школа смичка» Л.Капе. Виконавська та педагогічна діяльність Ж.Тібо.

Тема 37. Угорські скрипалі Карой Флеш, Йозеф Хубай та Йозеф Сігеті. Методична робота Флеша «Мистецтво скрипкової гри». Педагогічна діяльність. Професор Харківського інституту мистецтв А.Лещинський – учень Флеша. Учень Хубая – Сігеті. Творчий зв'язок Сігеті з Б.Бартоком та С.Прокоф'євим.

Семінар. Аналіз творчої спадщини К. Флеша, Й. Хубая та Й. Сігеті.

Тема 38. Учні Ауера – Я.Хейфец, М.Ельман, Н.Мільштейн, Є.Цимбаліст та інші. Діяльність у Сполучених Штатах Америки.

Семінар. Вихованці скрипкового класу Л. Ауера: Я.Хейфец, М.Ельман, Н.Мільштейн, Є.Цимбаліст та ін.

Тема 39. Видатні скрипалі І.Менухін, І.Стерн, Р.Річі, Г.Шерінг.

Семінар. Видатні скрипалі ХХ століття: І.Менухін, І.Стерн, Р.Річі, Г.Шерінг та ін.

Тема 40. Смичкова творчість К.Шимановського, Б.Бартока, Я.Сібеліуса, К.Дебюсі, М.Равеля, П.Хіндеміта, І.Стравінського та інших.

Тема 41. Видатні професори М.Ерденко, М.Полякін, Л.Цейтлін, Б.Сібор, Ю.Ейдлін, В.Шер, В. Борисовський, Ф. Дружинін, Ю. Башмет та інші.

Тема 42. Видатні скрипалі Давид Ойстрах, Леонід Коган, Юліан Сітковецький. Лауреати міжнародних конкурсів І.Ойстрах, І.Безродний, М.Вайман, Б.Гутніков, В. Пікайзен, Б.Которович, О.Криса, Г.Кремер та інші.

Семінар. Д.Ойстрах і Л.Коган. Інтерпретація скрипкових творів.

Тема 43. Розвиток жанру скрипкового концерту. Специфіка скрипкових концертів А.Хачатуряна, С.Барбера, Б.Бріттена та інших.

Тема 44. Розвиток смичкового мистецтва в Україні. Скрипкові та альтові класи музичних ВНЗ Києва, Львова, Одеси, Донецька, Харкова.

Семінар. Історія заснування та огляд діяльності скрипкових класів музичних навчальних закладів Києва, Львова, Одеси, Донецька, Харкова.

Тема 45. Смичкова творчість М. Лисенка, В. Косенко, Р. Глієра, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, С. Людкевича.

Тема 46. Смичкова творчість А. Штогаренко, А. Коляди, О. Зноско-Боровського, В. Кирейка, Д. Клебанова, В. Губаренка, Г. Майборода, В. Гомоляки, К. Домінчена, О. Жуковського.

Тема 47. Смичкова творчість М. Скорика, Є. Станковича, В. Сильвестрова.

Семінар. Смичкова творчість сучасних класиків українського музичного мистецтва: М. Скорика, Є. Станковича, В. Сильвестрова.

Тема 48. Смичкова творчість сучасних українських композиторів.

Тема 49. Кроссовер та його прояви в сучасному мистецтві.

Семінар. Сучасні тенденції у музичному мистецтві. Прояви кроссоверу у проектах академічних музикантів М. Венгерова, О. Маркова, Д. Гаррета, Н. Кеннеді та ін.
Тема 50. Сучасний музично-виконавський арсенал скрипаля.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, письмові роботи

Навчальні ресурси

Нотний матеріал скрипкового репертуару, що вивчається, а також необхідна музикознавча література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Всі необхідні додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни надсилаються у Viber, Messenger, Telegram.

Методи контролю

Якість засвоєння навчального матеріалу у період підсумкового контролю здійснюється у формі заліку у другому семестрі. До підсумкового контролю з дисципліни «Історія виконавства на спец.інструментах» студент допускається після виконання модульних контрольних робіт та захисту реферату.

На заліку студент відповідає на два питання (одне з Модуля 1, друге – з Модуля 2).

Семестровий контроль здійснюється за наслідками аудиторної роботи, самостійної роботи та модульної контрольної роботи.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Модульні контрольні роботи	25
2.	Доповідь на семінарських заняттях	15
3.	Відвідування занять	10
4.	Самостійна робота (підготовка реферату, музично-виконавський аналіз окремих творів та їх інтерпретації видатними скрипалями)	15
5.	Залік	35
	Всього	100

Критерії оцінювання виконання програми та фахових знань студентів по 100-бальній шкалі (у зіставленні з оцінкою ECTS та національною шкалою)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	критерії оцінювання
90-100	A	відмінно	Студент виконав всі вимоги програми, опанував всі теми змістовних модулів, виконав модульні контрольні завдання, захистив реферат з сумою балів за всі види діяльності не менш ніж 90.
82-89	B	добре	Студент виконав майже всі вимоги програми (за виключенням окремих тем), виконав модульні контрольні завдання, захистив реферат на 85 балів. Сума балів за всі види діяльності знаходиться в інтервалі 82–89.
74-81	C	добре	Всі завдання програми практично виконані. Проте, не всі теми змістовних модулів опрацьовані. Студент брав участь лише в одному з семінарських занять, модульні контрольні завдання та реферат за обсягом і змістом бажають кращого.
64-73	D	задовільно	Завдання програми виконано вибірково. Теми змістовних модулів опрацьовані недостатньо. Модульні контрольні завдання та реферат виконані посередньо.
60-63	E	задовільно	Програма курсу виконана наполовину, теми змістовних модулів опрацьовані вибірково. Реферат виконаний не самостійно (частково вилучений з мережі Інтернет), модульні контрольні завдання виконані на низькому рівні.
35-39	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент не виявив зацікавлення в опануванні даного курсу, багато пропусків занять, модульні контрольні завдання виконав з помилками, реферат не представив.
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент ігнорував вивчення дисципліни, не відвідував заняття, реферат не представив, програму не виконав.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, відвідування майстер-класів, мистецьких конкурсів, фестивалів, концертних заходів (в тому числі, перегляд в онлайн форматі).

Рекомендована література

1. Андрієвський І. Деякі проблеми розвитку української скрипкової школи в контексті еволюції європейської інструментальної музики // Науковий вісник НМАУ. – Вип. 14. – К., 2000.
2. Андрієвський І. Олексій Горохов – феномен виконавського стилю та педагогічної школи // Тези міжнародної науково-теоретичної конференції. – К., 2005.
3. Андрієвський І. Феномен школи в музично-виконавському мистецтві. // Тези міжнародної науково-теоретичної конференції. – К., 2005.
4. Боровік І. Український камерно-інструментальний ансамбль (Проблеми виконавства) – К., 1996.
5. Козін В. Гами і арпеджіо як універсальні вправи в навчальному процесі скрипаля. – ТОВ «Видавництво КІМ» – К., 2013.
6. Козин В. К вопросу о классификации скрипичных штрихов. // Проблемы музыкального образования. Сб. ст. преподавателей КГМУ им. Глиэра. – К., 1993.
7. Кюхлер Ф. Техника правой руки скрипача. – К., 1974.
8. Лятошинский Б. Воспоминания, письма, материалы. В 2-х частях. – К., 1986.
9. Стеценко В. Закономірності інтонування на скрипці. – К., 1977.
10. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці ч.1. – К., 1974; ч.2. – К.: Музична Україна, 1982.
11. Спренсіс О. В класі Богодара Которовича (про роль особистості в становленні української скрипкової школи) // Науковий вісник НМАУ. – Вип. 22. – К., 2002.
12. Юсов С. Видатні викладачі скрипкових класів Київської консерваторії // Українське музикознавство. - №25. – 1990. Горохов О. Техніка Паганіні (упорядн. Козін В.). – ТОВ «Видавництво КІМ», – К., 2011.
13. Юр'єв О. Виразальні можливості скрипкових штрихів. – К.: Музична Україна, 1974.
14. Menuhin Y. Violin: Six Lessons with Yehudi Menuhin: Faber Music, 1974 - 144 p.
15. Galamian I. Principles of Violin Playing and Teaching: Dover Music Publications, 2013 – 128 p.